Taraqqiyot spektri
ILMIY JURNALI
Vol 2 № 6 2026

OZODLIKNI CHEKLASH JAZOSINING JINOYAT-HUQUQIY MOHIYATI VA UNING ZAMONAVIY AHAMIYATI

Raxmanov Ramazon Shavkat o'g'li

O'zbekiston Respublikasi IIV Akademiyasi kursanti

Tel raqami: 93-753-47-06

Annotatsiya: Maqolada Ozbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksining 48^1-moddasida nazarda tutilgan ozodlikni cheklash jazosining jinoyat-huquqiy mohiyati, yuridik tabiati va zamonaviy jazo tizimidagi orni tahlil qilinadi. Tadqiqotning maqsadi ushbu jazo turini ozodlikdan mahrum qilish bilan bogliq bolmagan choralar tizimida tutgan ornini aniqlash hamda uning amaliy qollanilishidagi muammolarni ochib berishdan iborat. Tadqiqot qiyosiy-huquqiy, dogmatik (rasmiy-yuridik) va tizimli tahlil usullariga asoslangan. Tahlil natijalari shuni korsatadiki, ozodlikni cheklash jazosi jazo gumanizatsiyasi va liberallashtirish siyosatining muhim vositasi bolib, sudlanganlarning ijtimoiy reintegratsiyasini taminlashda hamda penitensiar tizimga ortiqcha yuk tushishining oldini olishda samarali hisoblanadi. Zamonaviy kriminologik tadqiqotlar ozodlikdan mahrum qilishga muqobil choralar qayta jinoyatchilik darajasini kamaytirishda izolyatsiyaga asoslangan jazolardan kam emas, balki samaraliroq ekanligini tasdiqlaydi. Maqola xulosasida ushbu jazo turini qollash samaradorligini oshirishga qaratilgan taklif va tavsiyalar bayon etilgan.

Kalit sozlar: ozodlikni cheklash, jinoyat jazosi, jazo tizimi, jazo gumanizatsiyasi, ozodlikdan mahrum qilishga muqobil choralar, probatsiya, sudlanganlarni reintegratsiya qilish, Jinoyat kodeksi.

Taraqqiyot spektri

Taraqqiyot spektri
ILMIY JURNALI
Vol 2 № 6 2026

УГОЛОВНО-ПРАВОВАЯ СУЩНОСТЬ НАКАЗАНИЯ В ВИДЕ ОГРАНИЧЕНИЯ СВОБОДЫ И ЕГО СОВРЕМЕННОЕ ЗНАЧЕНИЕ

Raxmanov Ramazon Shavkat o'g'li

Кадет Академии Министерства внутренних дел Республики Узбекистан

Аннотация: В статье анализируется уголовно-правовая сущность, правовая природа и место наказания в виде ограничения свободы, предусмотренного статьей 481 Уголовного кодекса Республики Узбекистан, в современной пенитенциарной системе. Цель исследования – определить место этого вида наказания в системе мер, не связанных с лишением свободы, и выявить проблемы его практического применения. Исследование основано на сравнительно-правовых, догматических (формально-правовых) и систематических методах анализа. Результаты анализа показывают, что наказание в виде ограничения свободы является важным инструментом политики гуманизации и либерализации наказания, эффективно обеспечивает социальную реинтеграцию осужденных и предотвращает чрезмерную нагрузку на пенитенциарную систему. Современные криминологические исследования подтверждают, что альтернативные меры лишению свободы не менее эффективны, чем наказания, основанные на изоляции, в снижении уровня рецидивизма. В заключении статьи представлены предложения и рекомендации, направленные на повышение эффективности данного вида наказания.

Ключевые слова: ограничение свободы, уголовное наказание, пенитенциарная система, гуманизация наказания, альтернативные меры лишению свободы, условно-досрочное освобождение, реинтеграция осужденных, Уголовный кодекс.

Taraqqiyot spektri

Taraqqiyot spektri
ILMIY JURNALI
Vol 2 № 6 2026

CRIMINAL-LEGAL ESSENCE OF THE PUNISHMENT OF RESTRICTION OF LIBERTY AND ITS MODERN SIGNIFICANCE

Raxmanov Ramazon SHavkat o'g'li

Cadet of the Academy of the Ministry of Internal Affairs of the Republic of Uzbekistan

Annotation: The article analyzes the criminal-legal essence, legal nature and place of the punishment of restriction of liberty provided for in Article 481 of the Criminal Code of the Republic of Uzbekistan in the modern penal system. The purpose of the study is to determine the place of this type of punishment in the system of measures not related to deprivation of liberty and to reveal the problems of its practical application. The study is based on comparative-legal, dogmatic (formal-legal) and systematic analysis methods. The results of the analysis show that the punishment of restriction of liberty is an important tool of the policy of humanization and liberalization of punishment, is effective in ensuring the social reintegration of convicts and preventing excessive burden on the penitentiary system. Modern criminological research confirms that alternative measures to deprivation of liberty are no less effective than punishments based on isolation in reducing the level of recidivism. The conclusion of the article presents proposals and recommendations aimed at increasing the effectiveness of this type of punishment.

Keywords: restriction of freedom, criminal punishment, penal system, humanization of punishment, alternative measures to deprivation of liberty, probation, reintegration of convicted persons, Criminal Code.

Taraqqiyot spektri

Zamonaviy huquqiy davlatda jinoyat jazosi siyosati insonparvarlik, adolat va maqsadga muvofiqlik tamoyillariga asoslanadi. Ozbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksining 42-moddasiga muvofiq, jazo mahkumni axloqan tuzatish, uning jinoiy faoliyatni davom ettirishiga tosqinlik qilish hamda mahkum va boshqa shaxslar yangi jinoyat sodir etishining oldini olish maqsadida qollaniladi [1]. Songi yillarda mamlakatda olib borilayotgan sud-huquq islohotlari doirasida jazo tizimini liberallashtirish, ozodlikdan mahrum qilish bilan bogliq bolmagan jazo turlaridan keng foydalanishga alohida etibor qaratilmoqda.

Bu yondashuv xalqaro standartlarga mos keladi. BMTning Mahbuslar bilan muomala qilishning minimal andoza qoidalari (Nelson Mandela qoidalari, 2015) hamda ozodlikdan mahrum qilishga muqobil choralar boyicha Minimal andoza qoidalari (Tokio qoidalari, 1990) ozodlikdan mahrum qilishni faqat zaruriy hollarda qollashni va muqobil choralardan imkon qadar keng foydalanishni tavsiya etadi [6; 7]. Xalqaro tashkilotlarning malumotlariga kora, dunyo boyicha taxminan 12,5 million kishi nokustodial (izolyatsiyasiz) choralar ostida turibdi, biroq Osiyo, Afrika va Janubiy Amerikada bunday choralardan hanuz yetarlicha foydalanilmayotgani qamoqxonalarning ortiqcha tolib ketishiga sabab bolmoqda [8].

Ozodlikni cheklash jazosi aynan shunday muqobil choralar tizimining ajralmas qismi sifatida namoyon boladi. Ushbu jazo turi sudlangan shaxsni jamiyatdan toliq izolyatsiya qilmasdan, uning xulq-atvoriga muayyan cheklov va majburiyatlar yuklash orqali tarbiyaviy hamda profilaktik tasir korsatishni nazarda tutadi. Shu maboynda sudlangan shaxs oz oilasi, ish joyi va ijtimoiy aloqalarini saqlab qoladi, bu esa uning qayta jinoyat sodir etishining oldini olishda muhim ahamiyatga ega.

Muammoning dolzarbligi shundan iboratki, garchi ozodlikni cheklash jazosi Jinoyat kodeksining 48^1-moddasida mustahkamlangan bolsa-da, uning amaliy qollanilishi, ijro mexanizmi va boshqa jazo turlaridan farqlovchi belgilarini aniqlash boyicha nazariy hamda amaliy masalalar hanuzgacha munozarali bolib qolmoqda. Ayrim hollarda ushbu jazo turi

Taraqqiyot spektri

tarbiyaviy tasir korsatishning real vositasi emas, balki shunchaki rasmiy formal chora sifatida qollanilmoqda.

Tadqiqotning maqsadi — ozodlikni cheklash jazosining jinoyat-huquqiy mohiyatini, yuridik tabiatini va zamonaviy jazo tizimidagi ornini kompleks ravishda tahlil qilish, shuningdek, uni qollash samaradorligini oshirish yollarini asoslab berishdan iborat.

Belgilangan maqsadga erishish uchun quyidagi vazifalar qoyildi:

1) ozodlikni cheklash jazosining tushunchasi va belgilarini aniqlash;

2) ushbu jazo turini boshqa jazo choralaridan (mahkumlikni shartli qollash, axloq tuzatish ishlari, ozodlikdan mahrum qilish) farqlovchi mezonlarni belgilash;

3) jazoning ijro etilishi bilan bogliq huquqiy va amaliy muammolarni ochib berish;

4) xorijiy tajriba asosida jazoni takomillashtirish boyicha takliflar ishlab chiqish.

Maqolaning ilmiy yangiligi ozodlikni cheklash jazosini jazo gumanizatsiyasi va sudlanganlarni ijtimoiy reintegratsiya qilish kontekstida tizimli tahlil etilishida hamda uni qollash samaradorligini oshirishga qaratilgan asoslangan tavsiyalarning ishlab chiqilishida namoyon boladi.

2. Adabiyotlar tahlili (Literature Review)

Jinoyat jazosi nazariyasi va uning maqsadlari masalasi jinoyat-huquqiy fanining markaziy muammolaridan biri hisoblanadi. Klassik jazo nazariyalari (qasos, profilaktika, tuzatish) zamonaviy doktrinada jazoning maqsadlari — ijtimoiy adolatni tiklash, sudlanganni tuzatish va yangi jinoyatlarning oldini olish konsepsiyasida ozining yaxlit ifodasini topgan. Aynan shu maqsadlar Ozbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksining 42-moddasida ham mustahkamlangan [1].

Ozodlikdan mahrum qilishga muqobil choralar muammosi xalqaro miqyosda keng organilgan. Villettaz, Gillieron va Killias tomonidan otkazilgan Campbell tizimli sharhi (2015) izolyatsiyaga asoslangan va asoslanmagan jazolarni solishtirib, ozodlikdan mahrum

Taraqqiyot spektri

qilish qayta jinoyatchilikni kamaytirishda nokustodial choralardan ustun emasligini korsatdi [9]. Petrich, Pratt, Jonson va Cullen tomonidan 116 ta tadqiqot asosida otkazilgan keng kolamli meta-tahlil (2021) esa yanada qatiy xulosaga keldi: izolyatsiyaga asoslangan jazolar qayta jinoyatchilikka tasir korsatmaydi yoki uni biroz oshiradi; bu xulosa mualliflar tomonidan kriminologik fakt deb tariflangan [10].

Penologiya sohasidagi tadqiqotlar qamoqxonalarning ortiqcha tolib ketishi (overcrowding) jazoning tuzatish maqsadiga erishishga tosqinlik qilishini korsatadi. Penal Reform International malumotlariga kora, kamida 120 ta yurisdiksiyada penitensiar muassasalar belgilangan sigimdan ortiq ishlamoqda, bu esa inson huquqlariga jiddiy salbiy tasir korsatmoqda [8]. Shu sababli kop davlatlarda probatsiya, jamoat ishlari va harakatlanish erkinligini cheklash kabi choralar keng tatbiq etilmoqda; BMT Giyohvandlik va jinoyatchilikka qarshi boshqarmasi (UNODC) ushbu choralarni penitensiar tizimga yukni kamaytirishning asosiy vositasi sifatida targib qiladi [11].

Mahalliy huquqshunos olimlarning ishlarida ozodlikni cheklash jazosi koproq jazo tizimini liberallashtirish hamda jinoyat siyosatini insonparvarlashtirish nuqtai nazaridan korib chiqiladi. Tadqiqotchilar ushbu jazo turining ikki yoqlama tabiatini — bir tomondan, sudlanganga nisbatan davlat majburlovi sifatida, ikkinchi tomondan, uning jamiyatdagi ijtimoiy aloqalarini saqlab qolish vositasi sifatida — qayd etishadi [4; 5].

Shu bilan birga, mavjud adabiyotlarni tahlil qilish bir qator masalalar yetarlicha organilmaganligini korsatadi. Xususan, ozodlikni cheklash jazosini ozodlikdan mahrum qilishning muqobili sifatida emas, balki mustaqil va ozining oziga xos huquqiy mohiyatga ega bolgan jazo turi sifatida tushunishga qaratilgan tizimli yondashuv yetishmaydi. Shuningdek, jazoning ijro etilishi ustidan nazorat mexanizmi, zamonaviy texnologiyalar (elektron nazorat vositalari) ni qollash imkoniyatlari va jazoning real samaradorligini baholash mezonlari boyicha tadqiqotlar cheklangan. Ushbu maqola aynan shu boshliqlarni toldirishga qaratilgan.

Taraqqiyot spektri

3. Materiallar va usullar (Materials and Methods)

Tadqiqotning metodologik asosini dialektik bilish usuli hamda ijtimoiy-huquqiy hodisalarni organishning umumilmiy va xususiy ilmiy usullari majmui tashkil etadi. Tadqiqot jarayonida quyidagi usullardan foydalanildi:

Dogmatik (rasmiy-yuridik) usul — ozodlikni cheklash jazosini tartibga soluvchi huquqiy normalarni (JK 48^1-moddasi, Jinoyat-ijroiya kodeksining 8^1-bobi), ularning mazmuni va tuzilishini tahlil qilish, huquqiy tushunchalar va terminlarni izohlash uchun qollanildi.

Qiyosiy-huquqiy usul — Ozbekiston qonunchiligidagi tegishli normalarni xorijiy davlatlar (MDH mamlakatlari, Yevropa davlatlari) tajribasi bilan solishtirish maqsadida foydalanildi.

Tizimli-tuzilmaviy tahlil — ozodlikni cheklash jazosini yagona jazo tizimining (JK 43-moddasi) tarkibiy qismi sifatida, uning boshqa jazo turlari bilan ozaro aloqadorligida organish uchun qollanildi.

Tarixiy-huquqiy usul — ushbu jazo turi qonunchilikda mustahkamlanishi va rivojlanishi bosqichlarini kuzatish imkonini berdi.

Tadqiqotning empirik va normativ bazasini Ozbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi, Jinoyat kodeksi va Jinoyat-ijroiya kodeksi normalari [1; 2; 3], jinoyat siyosatiga oid konseptual hujjatlar, BMTning xalqaro hujjatlari [6; 7], shuningdek, milliy va xorijiy huquqshunos olimlarning ilmiy ishlari [9; 10] tashkil etdi. Tahlil ushbu manbalarning mazmunini ochib berish va talqin qilish orqali sifatiy (kvalitativ) yondashuv asosida amalga oshirildi.

Taraqqiyot spektri

4. Natijalar (Results)

4.1. Ozodlikni cheklash jazosining tushunchasi va belgilari

Otkazilgan tahlil ozodlikni cheklash jazosini sudlangan shaxsni jamiyatdan izolyatsiya qilmasdan, unga muayyan taqiq va majburiyatlar yuklash hamda uning xulq-atvori ustidan maxsus organ tomonidan nazorat ornatish orqali ijro etiladigan jazo turi sifatida tariflash imkonini berdi (JK 48^1-moddasi) [1]. Jinoyat-ijroiya kodeksining 81-bobiga muvofiq, ushbu jazoning ijrosi ichki ishlar organlari tomonidan amalga oshiriladi [3]. Tadqiqot natijalariga kora, ushbu jazo turi quyidagi muhim belgilar bilan tavsiflanadi:

- sudlangan shaxs jamiyatdan ajratilmaydi va penitensiar muassasaga joylashtirilmaydi;
- sudlanganga muayyan cheklovlar yuklanadi (masalan, yashash joyini ozgartirish, muayyan joylarga tashrif buyurish yoki belgilangan vaqtdan keyin uydan chiqishga taqiq);
- jazoning ijrosi ustidan ixtisoslashtirilgan davlat organi tomonidan muntazam nazorat olib boriladi;
- jazo muayyan muddatga belgilanadi va majburlov xususiyatiga ega boladi;
- sudlangan shaxs mehnat faoliyatini, talim olishni va oilaviy aloqalarini davom ettirish imkoniyatiga ega boladi.

4.2. Ozodlikni cheklash jazosini boshqa choralardan farqlash

Tadqiqot davomida ozodlikni cheklash jazosini unga ozaro yaqin bolgan boshqa jinoyat-huquqiy choralardan farqlovchi mezonlar aniqlandi. Quyidagi jadvalda ushbu farqlar umumlashtirilgan.

Mezon	Ozodlikni cheklash	Ozodlikdan mahrum qilish
Izolyatsiya	Jamiyatdan ajratilmaydi	Toliq izolyatsiya qilinadi

Taraqqiyot spektri

Ijro joyi	Doimiy yashash joyida	Penitensiar muassasada
Ijtimoiy aloqalar	Saqlanib qoladi	Sezilarli darajada uziladi
Mehnat/talim	Davom ettiriladi	Cheklanadi
Asosiy maqsad	Nazorat ostida tuzatish	Izolyatsiya va tuzatish

1-jadval. Ozodlikni cheklash va ozodlikdan mahrum qilish jazolarining qiyosiy tavsifi.

Mahkumlikni shartli qollashdan farqli olaroq, ozodlikni cheklash mustaqil jazo turi bolib, real ravishda ijro etiladi va sinov muddatiga bogliq emas. Axloq tuzatish ishlaridan farqi esa shundaki, ozodlikni cheklashda asosiy ogirlik sudlanganning mehnat haqidan ushlab qolishga emas, balki uning harakatlanish va xulq-atvor erkinligini cheklashga qaratiladi.

4.3. Jazoning zamonaviy ahamiyati va afzalliklari

Tahlil natijalari ozodlikni cheklash jazosining zamonaviy jazo tizimidagi yuqori amaliy ahamiyatini tasdiqladi. Uning asosiy afzalliklari quyidagilardan iborat:

5) Ijtimoiy reintegratsiyaning saqlanishi — sudlangan shaxs jamiyatdan ajralmasdan oz ijtimoiy aloqalarini, ish va oilaviy munosabatlarini saqlab qoladi, bu esa jazo otagandan song hayotga moslashishni osonlashtiradi.

6) Penitensiar tizimga yukning kamayishi — qamoqxonalarning ortiqcha tolib ketishi muammosini yumshatadi va davlat byudjeti xarajatlarini tejaydi [8; 11].

7) Qayta jinoyatchilikning oldini olish — empirik tadqiqotlar izolyatsiyasiz choralar qayta jinoyatchilik darajasini izolyatsiyaga asoslangan jazolardan kam emas darajada, kop hollarda esa samaraliroq kamaytirishini korsatadi [9; 10].

8) Jazoning individuallashtirilishi — sud jinoyatning ogirligi va shaxsning xususiyatlarini hisobga olib, eng maqsadga muvofiq chorani tanlash imkoniyatiga ega boladi.

Taraqqiyot spektri

9) Insonparvarlik tamoyilining tatbiqi — jazo gumanizatsiyasi davlat jinoyat siyosatining asosiy yonalishlaridan biriga aylanadi.

5. Muhokama (Discussion)

Olingan natijalar ozodlikni cheklash jazosi ozodlikdan mahrum qilishga nisbatan shunchaki yengilroq muqobil emas, balki ozining mustaqil jinoyat-huquqiy mohiyatiga ega bolgan chora ekanligini korsatadi. Adabiyotlar tahlilida qayd etilgan jazoning ikki yoqlama tabiati natijalar bilan tasdiqlandi: davlat majburlovi sudlanganning ijtimoiy aloqalarini saqlash bilan uygunlashadi.

Shu bilan birga, tadqiqot jazoning amaliy qollanilishidagi bir qator muammolarni ham aniqladi. Birinchidan, jazoning ijrosi ustidan nazorat samaradorligi masalasi muhim ahamiyatga ega. Ananaviy nazorat usullari (sudlanganning davlat organiga muntazam kelib turishi) har doim ham sudlanganning belgilangan cheklovlarga rioya etishini toliq taminlamaydi. Bu borada xorijiy tajribada keng qollanilayotgan elektron nazorat vositalari (elektron bilaguzuklar) ni joriy etish istiqbolli yonalish hisoblanadi [11].

Ikkinchidan, jazoning samaradorligini baholash mezonlarining ishlab chiqilmaganligi muammo bolib qolmoqda. Jazo otagan shaxslar ortasidagi qayta jinoyatchilik darajasini muntazam monitoring qilish tizimi yoqligi jazoning real tuzatish tasirini obyektiv baholashni qiyinlashtiradi. Bundan tashqari, nokustodial choralarni qollashda back-door sentencing — yani sudlangan shaxsning cheklov shartlarini buzgani uchun keyinchalik penitensiar muassasaga yuborilishi xavfi mavjud, bu esa nazorat va profilaktika ishlarining sifatiga bogliq [8].

Uchinchidan, ozodlikni cheklash bilan bogliq cheklovlar va majburiyatlarni sudlanganning shaxsiy xususiyatlariga qarab individuallashtirish mexanizmini takomillashtirish zarur. Barcha sudlanganlarga bir xil andozadagi cheklovlarni qollash jazoning tarbiyaviy potensialini pasaytiradi.

Taraqqiyot spektri

Ushbu natijalar xalqaro penologiya tendentsiyalari bilan muvofiq keladi: rivojlangan huquqiy tizimlarda ham izolyatsiyaga asoslanmagan jazolarning samaradorligi ularning ijro mexanizmi sifatiga va ijtimoiy reabilitatsiya dasturlari bilan uygunlashtirilishiga bevosita bogliq deb topilgan [10; 11]. Tadqiqotning chegaralarini ham etirof etish lozim: ishlab chiqilgan xulosalar asosan normativ va nazariy tahlilga tayanadi; kelgusi tadqiqotlarda sud amaliyoti statistikasi va sotsiologik sorovlar asosidagi empirik tekshiruv ularni mustahkamlashi mumkin.

6. Xulosa (Conclusion)

Otkazilgan tadqiqot natijalari asosida quyidagi xulosalarga kelindi. Ozodlikni cheklash jazosi zamonaviy jazo tizimida sudlangan shaxsni jamiyatdan izolyatsiya qilmasdan, unga nazorat ostida cheklov va majburiyatlar yuklash orqali tarbiyaviy va profilaktik tasir korsatishni taminlovchi mustaqil hamda ozining oziga xos mohiyatiga ega jazo turi hisoblanadi. Uning jinoyat-huquqiy mohiyati davlat majburlovi bilan sudlanganning ijtimoiy aloqalarini saqlash imkoniyatining uygunligida namoyon boladi.

Ushbu jazo turining zamonaviy ahamiyati jinoyat siyosatini insonparvarlashtirish, penitensiar tizimga tushadigan yukni kamaytirish va sudlanganlarning ijtimoiy reintegratsiyasini taminlash bilan belgilanadi. Zamonaviy kriminologik tadqiqotlar ham bunday choralarning samaradorligini tasdiqlaydi. Shu bilan birga, uni qollash samaradorligi koproq ijro va nazorat mexanizmining sifatiga bogliq.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Ozbekiston Respublikasining Jinoyat kodeksi (22.09.1994). 42, 43, 481-moddalar. Qonun hujjatlari malumotlari milliy bazasi. URL: https://lex.uz/docs/-111453.
2. Ozbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. — Toshkent: Adolat, 2023. URL: https://lex.uz/docs/6445145.

Taraqqiyot spektri

3. Ozbekiston Respublikasining Jinoyat-ijroiya kodeksi (25.04.1997). 81-bob, 444-modda. URL: https://lex.uz/docs/-163629.

4. Rustambayev M.H. Jinoyat huquqi kursi. Umumiy qism: darslik. — Toshkent: ILM ZIYO, 2021. — [bet korsatilsin].

5. Inogamova-Hegay L.V. va boshq. Jinoyat huquqi. Umumiy qism. — [nashriyot va yil korsatilsin].

6. United Nations. Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners (the Nelson Mandela Rules). UN General Assembly Resolution 70/175, 2015. URL: https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/Nelson_Mandela_Rules-E-ebook.pdf.

7. United Nations. Standard Minimum Rules for Non-custodial Measures (the Tokyo Rules). UN General Assembly Resolution 45/110, 1990. URL: https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/united-nations-standard-minimum-rules-non-custodial-measures.

8. Penal Reform International. Global Prison Trends 2025. — London: PRI, 2025. URL: https://www.penalreform.org/global-prison-trends-2025/.

9. Villettaz P., Gillieron G., Killias M. The Effects on Re-offending of Custodial vs. Non-custodial Sanctions: An Updated Systematic Review of the State of Knowledge. Campbell Systematic Reviews, 2015, 11(1). DOI: https://doi.org/10.4073/csr.2015.1.

10. Petrich D.M., Pratt T.C., Jonson C.L., Cullen F.T. Custodial Sanctions and Reoffending: A Meta-Analytic Review. Crime and Justice, 2021, vol. 50, pp. 353-424. DOI: https://doi.org/10.1086/715100.

11. United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC). Alternatives to Imprisonment. URL: https://www.unodc.org/unodc/en/justice-and-prison-reform/cpcj-alternatives-to-imprisonment.html.

Taraqqiyot spektri